

Käfer István

MAGYAR-SZLOVÁK JEGYZETEK

A Literárny tyždenník egy számának magyar vonatkozásairól

"A magyarok a szlovák politika végzete"
/Vladimir Mináč/

A szlovák irodalmi hetilap tavaly júliusban "lapot cserélt" az Élet és Irodalommal, azaz néhány oldalt kölcsönösen lefordítottak egymásból. Kezdjük szlovák kulturális szemlénket e lap 1993. január 23-iki, 4. számának "jegyzetelésével". Szempontunk az, ami mottónk gondolata is. Akár akarjuk, akár nem, a történelem kegyetlenül összeforrasztott bennünket, magyarokat és szlovákokat, s a magyar vonatkozások sűrűn olvashatók e lap hasábjain is.

1. *Michal Kováč*, amikor *A föld, amelyen állunk* címmel január 3-án Nyitrán ünnepi beszédét tartva, még nem tudhatta biztosan, hogy a "harmadik Szlovákia" (az első Szvatopluk, a második Tiso, a harmadik Mečiar nevéhez fűződik) első elnöke lesz.

Nyitra ősi, és megszentelt földje is a szlovákoknak. A történelmi-politikai és a vallási-kulturális fejlődés két áramlatának metszéspontja, a nagymorva és a Cirill-Metód hagyomány összefonódása. Nyitra egyben Nagymorávia és Szent Metód érseksége, a szlovák történelem dicső kezdete. A történe-

szek dolga, hogy közérthetővé tegyék a korszakot, mert a legendákra építés nem helyénvaló. A szlovák nép híven őrizte a nagymorva hagyományt, mint az ősi szlovák elődök királyságát. Ezt a bizonytalan keletkezési idejű *Nyitra, kedves Nyitra* kezdetű ének tanúsítja. S ha akár odahaza, akár a nagyvilágban bárhol bárki fel akarja fogni a szlovákság jogát az önálló államra, akkor meg kell ismernie ezt az ősi történelmét. Mert a szlovák nemzet nem fiatal; uralkodói – Pribina, Rastislav, Svatopluk király – az első szláv birodalmat teremtették meg Közép-Európában. S az ősi szlovákságnak ez az állama római orientációjával Európához kapcsolódva hozzájárult a Nyugat kultúrájának gyarapításához. Az igazi érték Szent Metód érsek első önálló egyházi provinciája, de nem szabad elhallgatni az első szlovák állam katonai akcióit sem, akár védekezők, akár hódítók voltak..

Aztán Michal Kováč felénk is közeledik. Itt már nem elég az eddigi bő tartalmi kivonat, pontosan kell idéznünk: *"Sajnos, e régi*

történelmünket eddig nem ismeri a világ, és szomszédaink, meg a magunk büne következtében történeti mítosznak tekintik azt. Mi viszont ebből élünk mint nemzet, ebből merítettük az erőt... fennmaradásunkhoz ebben a geopolitikai térségben mindazok fenyegetéseivel szemben, akik ezt a térséget politikailag és erővel uralmuk alá hajtották. Ezek nem kevesen voltak. Mindegy, hogy keletről, délről vagy nyugatról jöttek, mindig véde-nünk kellett létünket és országunkat saját erőnkkel és eltökéltségünkkel a fennmaradásért és a túlélésért. Történelmünk akkor is csodálatraméltó, ha Nagymorávia széthullása után nem voltak sem saját uralkodóink, sem saját nevünk Európa térképén. De így is alkottuk saját történelmünket, saját kultúránkat, saját sorsunk történetiségét."

Tisztelnünk kell Michal Kováč okfejtését a szlovákság történeti létezéséről. Tiszteljük a szlovák népdalkincs, majd írásbeliség eme hagyományörzését. Azt kétségbevonni sem okunk, sem jogunk; a történettudomány, a régészet ügyeibe beavatkozni itt most döresség lenne. Ezért ha nyilván a honfoglaló magyarok is a fenyegetők, a hódítók között lehettek, tudnunk kellene a *szlovák bűnről*, ami megkérdőjelezi a modern, mai szlovák nemzeteszme alapjának ezen interpretálását, annak kor- és időszertűségét. A mottónkban szereplő Mináčnál Štúrral kezdődik az Ige, azaz a XIX. század első felében. *Peter Jaroš* Ezeréves méhe a munka történelmi fenntartó erejének bemutatása, de utalhatnánk sokkal korábbra is, mondjuk a Štúrkortárs *Andrej Sládkovič*ra, aki munkásságának maradandó részében bizony inkább a magyarországi realitásban találta népe helyét.

"Tudjuk, Nagymorávia megszűnése után Szlovákiának és a szlovákoknak megvolt a szerepük a magyar királyságban is. A bizánci kettőskereszt végül belekerült a magyar állami címerbe is, ami megint Szlovákia és múltja jelentőségének bizonyítéka."

Közös hibánk – netán feladatunk – jelentkezik itt. Szlovákia és a magyar királyság ugyanis a szó mai értelmezésében nem létezett. Szlovákia nem volt, a magyar királyság pedig nem volt etnikailag csak magyar. A szlovák *"uhorské"* szó ezt a nem etnikai, "történelmi", sőt bizony "nagy" Magyarországot is jelenti. *Madársko*-Magyarország csak 1918 után jött létre szlovák fogalomként és szóként. Ez a probléma sokkal kínosabb köztünk, mint a címerkérdés heraldikusokra tartozó magyarázata. A mai szlovákok Szlovákiában, a mai magyarok Magyarországon gondolkodnak, és bizony a terminus technicus mindkét oldalon valóságos fogalomzavart takar. És manapság tájainkon az effajta zavarokra sem szabadna legyintenünk. Mert ha ez a zavar nem lenne, lelkes örömmel veshetnénk márványba Michal Kováč okfejtésének újabb részét:

"Magunkénak valljuk Magyarország történelmét, mert az szlovák történelem is. Közösen alkottuk, így mindketten hozzájárultunk az európai kultúra kincsesládához. Szent István magyar király nemcsak fiának, Imrének, hanem valamennyi uralkodó-utódjának tanácsolta, hogy értékeljék és tiszteljék a másnyelvű lakosokat és hogy egyenlő jogokat biztosítsanak nekik. Ez tudatosan vagy tudat alatt a keresztény és európai szolidaritás máig élő szellemisége."

Terminológiai nehézségeink újabb értelmezési zavarokat okoznak. Tekintette, te-

kinthette-e egyáltalán Szent István és a további századok honpolgára "magyarnak" és "szlováknak" egymást? Bizonyára, *nyelv szerint*. A szlovák viszont honi nyelv volt legalább a kora reformkorig, a nép pedig *nem idegen*, hiszen nem külföldről vándorolt be, mint az ország összes többi "másajkúja".

A szónok nagyot ugrik következő gondolatában, amit nem is rögtön írt új bekezdésbe. Szent István keresztény-európai szolidaritása után ugyanis ez a mondat áll: *"Nem véletlenül nyilvánította évekkel ezelőtt a jelenlegi szláv pápa, II. János Pál Szent Cirillt és Metódot Európa társvédőszenjeivé Szent Benedekkel együtt."* Itt ugyanis magyarázatra lenne szükség, miszerint Róma és Szent István tudatosan folytatta volna Szent Cirill és Metód apostoli munkáját. Hiszen akkor a szlovákok, köztük a szlovákok szentjei magyar szentek is! És akkor hogyan értelmezhető a "magyarok" hódítása, a "szlovákok" birodalmának megdöntése? Hová tűnik akkor a – mondjuk – keleti fenyegetés? - Bizony, közös feladatunk e közös kérdés tisztázása. Netán azé is, hogy a Koronát éppen Szent Cirill és Metód Rómába kényszerült menekült követői tanácsára küldte a pápa Szent Istvánnak, mint a szláv apostolok munkája betetőzőjének. Ez a magyarázat azonban hiányzik az ünnepi beszédből.

A történelmi ugrás új bekezdésben folytatódik. A szónok rendkívüli jelentőségűnek tartja 1977. december 30-ikát, amikor a Szentszék önálló egyháztartománynak nyilvánította Szlovákiát, Kanadában lehetőséget adott görögkatolikus püspökség szervezésére, és bíborossá nevezte ki *Jozef Tomko* érseket; betöltötte a megüresített szlovákiai püspöki székeket, Nyitrára pedig a titokban püs-

pökké szentelt *Ján Chryzostom Korec*et ültette bíborossá emelve. (A Vatikán eme ténykedéséről 1992-ben latin, szlovák és angol nyelven kötet is jelent meg Pozsonyban *Az ószláv liturgiától a szlovák provinciáig* címmel.)

Itt már elszomorodik a magyar-szlovák viszony rendezését szíven viselő íróember. A Szentszék bizony nem Nagymórávia, a szlovák királyság és Szent Metód érseksége, de még csak nem is Szent István folytonossága miatt tette, amit tett. Egyszerűen realista volt, amikor jó félévszázaddal Trianon után leválasztotta Esztergomról és Egerről Szlovákia egyházi igazgatását. De a szlovák kérést már nem méltányolta, miszerint Besztercebánya legyen az önálló egyháztartomány székhelye. Róma Nagyszombatot jelölte ki, finom utalással arra, hogy a "szlovák Rómába" menekült már egyszer az esztergomi érsekség, és a XVI. századi hagyományt ott kell folytatni. Az üres püspöki székek betöltése a Husákdiktatúra következményeit szüntette meg elsősorban. *Somorjai Ádám* benedekrendi paptudós felvetette már a Vigiliában a szláv és a magyar szentek közösségét. Be jó lenne, ha egyházaink közösen törekednének nemzeti tisztázni valóink rendezésére, melyre egyébként közös nemzeti védőszentünk is kötelezne: a "magyar" Magyarok Nagyasszonya és a "szlovák" Hétfájdalmú Szűzanya.

A szlovák katolikus és egyéb ellenállás négy évtizedes történetének hősei után – *Alexander Dubček*ot sem hagyva ki a sorból – a szónok visszatért a történelmi kronológiához:

Amikor Pazmány (sic!) megalapította a nagyszombati jezsuita egyetemet, azzal nemcsak civilizálni és pacifikálni akarta a

magyar(országi) hódításvágyat, hanem a műveltséget is kívánta terjeszteni. Ezen egyetem többségében szlovák professzorai Nyugat-Szlovákiában pasztoráltak, terjesztették a szlovák nyelvet és emelték a szlovák kultúrát. Így keletkezett a kulturális nyugatszlovák nyelv, amit Anton Bernolák a XVIII. század végén szlovák irodalmi nyelvvé emelt ... itt nem érvényesült a biblikus cseh, bár az evangélikusaink liturgikus nyelve, mivel a szlovákoknak már ősidők óta megvolt saját ősi népnyelvük."

A szónok nyaktörő kronológiai ugrása után a földetérés szédítő zavarai következnek. Mondataiban mindenütt van igazságmag, ámde azok megfogalmazásai és az elhallgatások miatt csak veszedelmes féligazságokként jelennek meg. A tisztázáshoz nem kell "magyarnak" vagy "szlováknak" lenni, egyszerűen vissza kell térni a tényekkel, immár írásos dokumentumokkal bizonyítható egykorú valósághoz. *Pázmány Péter* nevét vagy magyarul kell írni, vagy a nemrégiben elfogadott, a kommunista rendszer kreálta *névvészlovakizációs* helyesírási szabályzat szerint *Pazmáš*-nak. Ez, persze, a kisebbik baj. *Pázmány Péter* mindenekelőtt a magyarhoni katolikus egyházat akarta megújítani, s ennek eszköze volt *a nyelv*. Az a nyelv, amit az illető területen a nép beszélt. Magyarhonnak azon a részén tehát a magyar és a szlovák. A bíboros megújította a magyar nyelvet, mert úgy akart prédikálni és írni, hogy minél szélesebb néprétegek értsék, mint a reformáció terjesztőit. Ugyanerre buzdította egyházának szlovákajkú híveit is. Esztergomi szertartáskönyvében egyenesen közép-szlovák dialektusban, *Štúrék* irodalmi nyelve szerint kereszteltek, eskettek és te-

mettek, de ez kevés volt. Az igazi ellenfél ugyanis a cseh bibliai nyelvet használó szlovák evangélikusság, amelynek nemcsak hitét, hanem nyelvét, a Králiccei Biblia igéit tekintette eretneknek. Ezért szorgalmazta *Pázmány* a számára hozzáférhető terület, Nagyszombat környékének nyelvét, a nyugatszlovák nyelvjárás használatát. *Obecná slovenčianak*, azaz közszlováknak nevezték el ezt a nyelvet, és mivel jezsuiták kezdtek írni rajta, jezsuita szlováknak is hívták. A Kováč-terminológiában szereplő "kulturális nyugatszlovák nyelv" kifejezés ugyanúgy az elmúlt rendszer tákolmánya-találmánya, mint a történelmi családnevek reszlovakizált helyesírása. És nem a szlovák az elsődleges ebben, mint ahogy *Pázmány* írásaiban sem a magyar. És nem az volt a lényeges, hogy az egyetem tanárainak többsége milyen nemzetiségű volt, hanem a római katolikus vallás terjesztése. Persze, az is ugyanilyen hiba lenne, ha mi *Pázmány* toleráns nemzetiségi politikájáról szólnánk, a szlovákok netán a Ciriill-Metód-hagyomány folytatásáról. A XVII-XVIII. században Nagyszombat kulturális központként természetesen szolgálta a hazai katolicizmus erősítését. Ahogy éppen szükségeltetett: sokszor egyazon személyek két, három nyelven is szolgálták azt.

"Nem vagyunk múlt nélküli, hagyomány nélküli, büszke szlovák kultúra nélküli nemzet. Csak először a magyarországi feudális nacionalizmus, majd a politikai csehszlovákizmus páncélja akadályozta a szlovák állampolitikai identitás megteremtését." Az okfejtés úgy tűnik nagyvonalúan általánosít. A feudális magyarországi nacionalizmus latin nyelvű volt, s amennyiben nemzeti, akkor a magyart, a szlovákokot és a többi vallásszol-

gálatra használta. A polgári átalakulás tette első helyre a nemzetet és nyelvét. Itt és csak itt kezdődik a magyaroknál és főleg a csehek-nél sokkal gyengébb polgársággal rendelkező szlovákság történelmi lemaradása. A polgárosodó Magyarország és Cseh/szlovákia) csak egyetlen politikai nemzetben tudott gondolkodni, ezért éppen a polgárosodás érdekében magyarosított és csehszlovákosított. Ezt mindenképpen el kell ismernie magyarnak és csehnek egyaránt, ha mai nemzedékünk véttlen is ősei európai törvényszerűségeknek megfelelő tetteiért. Sajnos, további kínokat okozhat elsősorban a szlovák jelennek és jövőnek az, ha a szlovák nemzeti kontinuitást olyan módon állítják a ma polgára elé, ahogyan azt Michal Kováč teszi:

"És ez az idegen világ, mondhatni most is, amikor immár harmadik szlovák államunkat alapítjuk meg, nemegyszer ma sem ért bennünket ... Nemrégiben egy emigráns folyóiratban olvastam azt a figyelemreméltó megállapítást, hogy a modern szlovák politika Štúrtól Mečiarhoz vezetett, ha tetszik, vezet. A szerző ezt nem a (személyi?) kultusz ápolásának, hanem a szlovák politikai folyamat kemény realitásának mondta, ami január 1-jén történelmi tényé vált." Ezt a gondolatsort már nehéz kommentálnia magyarországi szlovakistának, de alig hiszem, hogy a szlovák szellemi élet nagyobbik részének könnyebb lenne.

A beszéd publikált részében zárótételként szerepel *"a kommunista rendszer gazdasági, erkölcsi, társadalmi csődje"*, ami ránehezedik a szlovák (és a többi hasonló sorsú) nemzet jelenére. Idő és türelem, közös munka kell hozzá, hogy a csődtömeg magyar-szlovák összetevőiből kapcsolatokat

építő, összekötő szálak legyenek, amelyek a régmúltban ténylegesen nem az etnikai nemzeti dicsőségben, hanem a szentistváni eszméken alapuló, akkoriban korszerű, az európai integrációnak megfelelő egybetartozásban nyilvánultak meg. Reméljük, a napi politika is felismeri ennek gyakorlati hasznát, és merít is majd ebből a hagyományból. A Magyar Köztársaságban és a Szlovák Köztársaságban egyaránt.

2. *A bevezető szimbólum* – Horthy címmel *Andrej Ferko* glosszázik a magyarországi általános iskolák új történelem-tankönyve ellen. Elég lenne lajstromba venni mint magyar vonatkozást, ha nem buzogna benne számos – divatos szóval élve – csúsztatás. A főbaj ugyanis az, hogy a *Nový čas* (Új Idő) című lap múlt évi december 28.-i számából vett hír szerint a magyar tankönyvben *Horthy Miklós* éppen a komáromi hídon a *"visszatért magyar területre"* lovagol fehér lován. S ez a Horthy Imrén Ferko szavai szerint *"nem-magyarok bestiális újvidéki gyilkosa"*, aki ismét nem-magyarok ocsmány, fasiszta szörnyszülött pusztítójaként mérgezi *"nad'mad'jarország"* (sic!) ideológiájával az ártatlan magyar gyermekek lelkét. Sőt! A. Ferko idézi *Štefan Moravčík* szavait, melyek szerint *"a lövöldözés a tankönyvekben kezdődik."*

Bizony, sokat kell még egymástól terminológiát tanulnunk. Szomorú lenne, ha a magyar tankönyvek dicsőiténék, nemzeti igazságosztásnak tanítanak Trianont, okkupációként, megszállásnak és bizony nem visszatérésként oktatnák a harmincas-negyvenes évek fordulóját. Ezt tették az utóbbi negyven év tankönyvei, amelyek Csehszlovákiában *klérófasisztának* nevezték a második

szlovák államot, a magyar tankönyvek pedig Ferkon is túltettek a Horthy-rendszer egysíki elítélésében.

Abban viszont teljesen egyetérthetünk a szerzővel, hogy ideje lenne realizálni szlovák, osztrák és magyar értelmiségiek két év előtti nyilatkozatát, miszerint kölcsönösen felül kellene vizsgálnunk tankönyveinknek a nemzetek közötti uszítást tartalmazó megfogalmazásait. (Mint azt a németek és a franciák, ugyebár, megtették!) Türelem kell ide is, no meg Andrej Ferkonak egy objektív belső szlovákiai lapszemle a szlovák tömegtájékoztató és a tankönyvek magyarelles megnyilvánulásairól. Hazai szlovákjaink *Sme* (Vagyunk) című irodalmi lapjának megszűnése, vagy *Czurka* (sic!) folyóiratának antiszemita kampánya és a "fehér ló vonulása" a komáromi hídon így egybemosva éppen a Ferko által is emlegetett "gyarmatosító, kommunista és fasiszta totalitás" gyakorlatát, az ellenségképgyártás újjáélesztését jelenti.

3. Igazi felüdülést a mélyen humanista Milo Urban, az Élő ostor írójának *A véres folyó partján* címmel folytatásokban közölt lágernaplója az amerikai hadifogságból. Urban sohasem bántott meg senkit. Akkor sem, amikor regényében éppen a magyarosító rendszer végnapjait örökítette meg egy kis szlovák faluban. Akkor sem, amikor a *Zöld vérben* a századelő magyarosító oktatási politikájára emlékezett. Mostani írása – érthető, hogy a korábbi rendszerben nem publikálhatták – az amerikai fogság korántsem idealizált képe, s kedves színfolt benne a *Spiritiszták és a magyar grófok* című részlet, amely a hajdanvolt magyar-szlovák nyelvközösség – egyébként Ballek, Jaroš, Ťažký, Mo-

ravčík és mások műveiben is – továbbélésének jelzésértékű villanása. Történik ugyanis, hogy egyik társukban a pápai téglagyár tulajdonosát vélik felfedezni az unatkozó foglyok, kiderül azonban, hogy nem a római pápa vállalatáról, csak a Pécs melletti Pápa város szovjetek elől futó téglagyárosáról van szó. Urban kedvesen magyarázza a *pápežský* – *pápai* szó kettős jelentés-lehetőségét, és mit sem von le emberségéből, hogy a dunántúli város helyét a valóságnál kissé délebbre teszi.

4. Mindannyiunk számára igen elgondolkodtató, tanulságos lecke *Claudio Magris* triezsti író 1986-ban szlovákul is megjelent Duna-könyve, illetve az irodalmi útleírásról *Anton Hykisch* tollából olvasható gondolat-sor *A Duna títokai* címmel. (Magris nálunk sem ismeretlen, hiszen másik műve, a Habsburgok mítosza magyarul is olvasható.) Magris egykor a Habsburg-régiót járta be a népeit összekötő folyó mentén. A szlovák recenziens a Bécsről szóló részeket tartja a legérdekesebbnek, meg a számára kevésbé ismert Erdélyt, a Bánátot, Romániát és a Vajdaságot. És persze a hatodik részt, a *Várak és fakunyhók* címűt, ami Szlovákia. Anton Hykisch – Lőcsei Pál Mester, Mária Terézia korának feldolgozója történelmi regényben – észreveszi, hogy Magrist Pozsony bűvölte el – illetve az a bizonyos XVIII. századi négy nyelvű és helyi gyógyszerár-kézikönyv –, mint a kultúrák találkozásának városa. A szlovák történelmet a triezsti szerző a XVIII. századtól veszi figyelembe, és németországi, ausztriai avagy erdélyi útirajzaitól eltérően itt kerüli a középkor, a gótika, Nagymorávia és a két szláv apostol említését. Keserűen olvasott Hykisch Szlovákia jelenéről, a "vulgaritás stigmáiról", a prágai tavasz elfojtásán

élő(sködő) szlovák politikáról és nemzeti fejlődésről.

Érdekli Hykisch, mit írt Magris Magyarországról. Megállapítja, hogy a magyar informátorok felkészültebbek voltak, mint a szlovákok. Igaz, nekik huszonkét fejezet jutott a szlovákok három fejezetével szemben. *"A német, szláv és román világ közé szorított Magyarországot fenyegették szomszédai, de nem volt vazallusuk"* – mondja Magris. *"Nos, a románoknak, ruszinoknak, szlovákoknak, horvátoknak, szerbeknek, németeknek bizonyára kissé különböző elképzeléseik vannak a régi Magyarország tíz évszázadából, ki kinek volt a vazallusa és ki kit fenyegetett"* – írja Hykisch, aki az útirajz legjobban megírt részei közé sorolja a Magyarországról szólót. Fáj neki a szlovák fakunyhó-kép, mégis olvasásra ajánlja honfitársainak. Talán ezért a Szlovákiának szánt néhány sorért is, amit mi is idézünk, szlovákból fordítva: *"A kis nemzetnek meg kell szabadulnia a nagyok lenézésétől és közönységétől – amely nagyok talán már nem is lesznek sokáig nagyok – de szabadulnia kell kicsinyiségének komplexusaitól is, attól az érzéstől, hogy ezt állandóan módosítgatni vagy cáfolni kell, vagy fordítva, dicsekedni vele, mint kiváltságosságának jegyével. Az, akit sokáig kárhoztattak a gyengébb szerepére és akinek minden erejét saját identitásának érvényesítésére és védelmére kellett összpontosítani, gyakran folytatni véli ezt a helyzetét, amikor az már nem szükséges. Ha így önmagába fordul, saját identitásának érvényesítésébe görcsöl, és arra koncentrál, megkapja-e az őt megillető tiszteletet másoktól, az fenyegeti, hogy egész energiáját erre a védekezésre irányítja, és így szűkíti*

tapasztalatainak látókörét, és a világhoz fűződő kapcsolatában hiányozni fog az emelkedettség." Hykisch ezeket a sorokat bekereteztetné és minden szlovák kormánytag és diplomata íróasztala fölé akasztatná.

5. *Viliam Fábry* Szlovákok a szlovákokért? című rövidebb írásában az USA-beli "magyar lobby" Szlovákia-ellenes veszélyére hívja fel a figyelmet. A lobby Bős és a szlovákiai magyar nemzettest körül tevékenykedik *Tom Lantos* és *Béla Lipták* személyében. Azzal fenyegetik Szlovákiát, hogy megakadályozzák diplomáciai elismerését, ha a két kérdés megoldása nem a magyar érdekeknek megfelelően történik. Pedig *Tom Lantos*, a cikkíró szerint, személyesen is meggyőződhetett a szlovákiai magyarok helyzetéről, mégis, budapesti nyilatkozatában kritizálta Szlovákiát. Sőt, fenyegette is, hiszen a magyar sajtó szerint Clinton külügyi államtitkári széke várta. Mint *Fábry* írja: *"Ma már tudjuk, hogy az ... elnök más, nemzetileg nem terhelt politikust választott erre a tisztségre."* *Lipták* Béláról – nyilván neve ("liptói") miatt – megállapítja szlovák származását, és janicsársággal, nemzethagyással vádolja több kongresszusbeli társával együtt. Ez utóbbiak nem hajlandók Szlovákiába jönni, pedig ha ez történne, *"úgy járnának, mint századunk elején Seton Watson, akit a magyarok Budapesten arról győzködtek, hogy Magyarországon semmiféle szlovákok sem léteznek. Mikor viszont Szlovákiába jött, kénytelen volt megállapítani, hogy a magyarok becsapták. Az ellenkezőjéről győződött meg, és a szlovákok élszánt védelmezőjévé vált."*

Fábry "ellencsapásra" szólítja fel az amerikai szlovákokat. Ahelyett, hogy hazajárná-

nak tanácsokat osztogatni a szlovák állam építésének mikéntjére, inkább az Államokban ellensúlyoznák a magyar lobbyt. A cikk-író szerint ugyanis *"a szlovákiai magyaroknak nagyobb jogaik vannak, mint a világ bármelyik más nemzetiségi kisebbségének ... miközben a többszázézes magyarországi szlovákság halódik."*

Az olvasóban óhatatlanul felmerül, tud-e Viliam Fábry Tom Lantos kongresszusi beszédéről a Ferko glosszájában Czurkának nevezett ügyről? És ugyancsak megdöbbenhet Seton Watson – *Scotus Viator* századeleji idézésén, az akkori és a mai Magyarország párhuzamba állításán. Mintha Fábry elfelejtene, hogy immár önálló Szlovákia állampolgára, aki nemrégiben arról cikkezett, hogy a dél-szlovákiai kommunista helységnév-keresztelések megszüntetését követelő szlovákiai magyarok ezzel Nagymagyarország visszaállítását akarnák. De vajon mit szólna Seton Watson Stúrovohoz, Kolárovohoz, meg a többihez, amikor a századelőn joggal ostromozta ugyanezért) az akkori Magyarországot?!

6. Az egykori emigrációs vezéralak, *Imrich Kružliak Öncsalás* című cikkében alaposan elmarasztalja a szlovák Kereszténydemokrata Mozgalmat és vezetőjét, *Ján Čarnogurskýt*, akinél Mečiar és pártja sokkal célravezetőbben politizál. A szlovák kereszténydemokraták egyetlen pozitívuma Kružliak szerint az, hogy *"megőrizték a szlovák arcukat Bős védelmében, mégpedig*

nemzeti vonatkozásban is."

*

Ezzel a lapozás végére jutottunk, de témánkat korántsem merítettük ki. Mert a szlovák kultúra belügyei ezeréves együttélésünk, no meg nemzeti sorsunk legújabb hasonlósága okán a mi ügyeink is, ha kifejezetten nem emlegetnek is bennünket. Így nem érdektelen Európa tán legrégebb folyóiratának, a Slovenské pohl'ady-nak visszakényszerítése a magyar kormányzat által ténylegesen betiltott, majd 1990-ig Csehszlovákiában többször is majdnem megszüntetett Matica slovenská kiadásába. Izgalmas olvasmány *Pavol Čarnogurský 1939. március 14.* című könyve (*Róbert Letz* ismerteti vezető helyen) a második szlovák állam, az első Szlovák Köztársaság megalakulásáról, ugyanígy *Eva Trizuljaková* cikke az argentinai szlovákokról és sok egyéb írás.

A mináči mottó láthatóan – legalábbis a Literárny týždenníknek ebben a számában – sajnos, mit sem veszített időszerűségéből. Az is igaz természetesen, hogy az utóbbi negyven év alatt sokszor évfolyamnyi hetilapanyagban sem találhattunk ennyi magyar vonatkozást. De a kimondás talán elősegítheti a tisztázódást, különösen, ha türelmes tájékozódásunk legközelebb más szlovák publikációkat is ismertet majd. Olyanokat is, amelyek távolabb állnak e hetilap jelenlegi kormányközelségétől.